

לעולם, וכן מי שהיה רודף שלמונים ונבהל להון ואסר על עצמו המתנות או הניית אנשי מדינה זו, וכן מי שהיה מתגאה ביופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים אלו, כולן דרך עבודה לשם הם ובנדרים אלו וכיוצא בהן אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות.

פרשת מטות מסעי – לחיות את המסע....

תמיהות מפרשת נדרים

1. במדבר (פרשת מטות) פרק ל פסוק ב - ג
(ב) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה': (ג) אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַה' אוּ הִשָּׁבַע שְׁבַע לְאָסֵר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כִּכְל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה:
רשב"ם

נשאלתי: באניוב בכרך לושדון לפי הפשט היכן מצינו שום פרשה שמתחלת כן? שלא נאמר למעלה וידבר י"י אל משה לאמר איש כי ידר וגו', והיאך מתחלת הפרשה בדבורו של משה שאין מפורש לו מפי הגבורה? וזו תשובתי....

2. במדבר (פרשת מטות) פרק ל פסוק ג - ז

(ג) אִישׁ כִּי יָדַר נֶדֶר לַה' אוּ הִשָּׁבַע שְׁבַע לְאָסֵר אֶסֶר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כִּכְל הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: (ד) וְאִשָּׁה כִּי תִדַּר נֶדֶר לַה' וְאֶסְרָהּ אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעְרֶיהָ: .... (ז) אֲלֵה הַחֲקִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בְּנִעְרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ:

3. רש"י הירש במדבר (פרשת מטות) פרק ל פסוק יז

מזכיר רק את החוקים המסדירים את יחסי הבת והאשה לאביה ולבעלה, אך אין הוא מזכיר את ההלכה האמורה בפסוק ג על קדושת הנדרים בדרך כלל. נראה מכאן שהסדרת היחסים האלה של הבנות ושל הנשים היא עיקר תוכנו של הפרק הזה, ואילו המאמר הכללי על תוקפם של הנדרים נאמר רק כהקדמה.

4. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף נט עמוד א

דאמר רבי נתן: כל הנודר - כאילו בנה במה, והמקיימו - כאילו מקטיר עליה

5. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ט עמוד א

מתני'. כנדרים רשעים - נדר בנזיר ובקרבן ובשבועה; כנדרים כשרים - לא אמר כלום,

6. הר"ן מסכת נדרים דף ט עמוד א

כי אמר כנדרים רשעים שהרי הרשעים דרכן לידור בכל אלו ומפני שאין ראוי לעשות כן קרי להו נדרים רשעים שהרי רשעים הם לאותו דבר כן נראה בעיני. **כנדרים כשרים** - אף על גב דאמר הריני עלי הימנו והיה נזיר או בהמה או ככר לפניו לא אמר כלום שהרי אין **הכשרים נודרים שאין** רשאים לעשות כן

7. משנה מסכת אבות פרק ג משנה יג

רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה מסורת סייג לתורה מעשרות סייג לעושר נדרים סייג לפרישות סייג לחכמה שתיקה:

ר' עובדיה מברטנורא

נדרים סייג לפרישות - בזמן שאדם מתחיל בפרישות ומתירא שלא יעבור, מקבל עליו בלשון נדר שלא יעשה כך וכך, ועל ידי כן הוא כובש את יצרו:

המניע של הנודר

8. כלי יקר במדבר (פרשת מטות) פרק ל פסוק ג

וחז"ל (נדרים כב א) סיפרו בגנות הנודר ואמרו שהנודר כאילו בנה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה.... וטעמו של דבר הוא שירדה התורה לסוף דעת הנודר כי הוא אוסר על עצמו מה שכל העולם נוהגין בו היתר **מסתמא רום לבבו השיאו שמכל העדה יבדל והוציא את עצמו מן הכלל**. ובדרך זה מצינו בלשון חז"ל (חגיגה כב א) שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו, כי כל זה דרך גאה וגאון כמו שאמרו חז"ל (סוטה ד ב) כל מי שיש בו גסות הרוח כאילו בנה במה

9. רמב"ם הלכות נדרים פרק יג הלכה כג

מי שנדר נדרים כדי לכוון דעותיו ולתקן מעשיו הרי זה זריז ומשובח, כיצד כגון מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנים, או מי שהיה שוגה ביין ואסר היין על עצמו זמן מרובה, או אסר השכרות

10. רמב"ם הלכות דעות פרק ג הלכה א

שמה יאמר אדם הואיל והקנאה והתאוה והכבוד וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם, אפרוש מהן ביותר ואתרחק לצד האחרון, עד שלא יאכל בשר ולא ישנה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבש מלבוש נאה אלא השק והצמר הקשה וכיוצא בהן כגון כהני העובדי כוכבים, גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה, המהלך בדרך זו נקרא חוטא, שהרי הוא אומר בנזיר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש, אמרו חכמים ומה אם נזיר שלא פירש אלא מן היין צריך כפרה המונע עצמו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה, לפיכך צוו חכמים שלא ימנע אדם עצמו אלא מדברים שמנעתו התורה בלבד, ולא יהא אוסר עצמו בנדרים ובשבועות על דברים המותרים, כך אמרו חכמים לא דיין מה שאסרה תורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים, ובכלל הזה אלו שמתענין תמיד אינן בדרך טובה, ואסרו חכמים שיהא אדם מסגף עצמו בתענית, ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן צוה שלמה ואמר אל תהי צדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם.

11. הר"ן מסכת נדרים דף ט עמוד א

נראה בעיני דנדר פירושו דבר שאינו בא לגמרי בנדבת הלב ונדבה פירושו מה שהאדם נודר יותר בנדבת נפשו ושמעשיו יותר רצויים ומש"ה אמרין דנדר הוא הרי עלי לפי שאינו מתנדב לגמרי כיון שלא הפרישו עכשיו ונדבה הוא באומר הרי זו לפי שמתנדב נדרו יותר רצוי

12. רש"י הירש בראשית פרק כח פסוק כ (מופיע בספר של הרבנית נחמה ליבוביץ ולא בתרגום שבידיו)

הנודר, מעתיק עצמו מהווייתו בזמנו ההווה אל עתידו, אל פרק זמן שלא בא עוד, ומחייב עצמו במה שיהיה עליו לעשותו בבוא הזמן. והנה בדבר זה, בהעתיקו עצמו במחשבתו לעתיד שהוא בלתי ידוע לנו (כי מי ידע מה ילד יום ומה תלד השעה הבאה?) - בזה טמון החטא שבנדר. דיו לאדם שידע לכלכל דרכיו בכל רגע מרגעי ההווה, ולחיותו כראוי וכנדרש. מה שיהא חובה עלינו ברגע הבא, מה שיידרש מאתנו לעשותו בעתיד, שומה עלינו לעשותו גם מבלי שנקבלנו עלינו בנדר. ומה שאסור עלינו לעשותו, לא נוכל לקיימו גם אם נקבלנו בנדר. נותר איפוא, לנודר, לנודר בדברים שאינם מעלים ואינם מורידים; ויהא בזה מן האוולת הגמורה, אם נרים לדרגת חובה קדושה דברים שאינם מעלים ואינם מורידים, ועוד לגבי זמנים עתידים - הבלתי ידועים לנו בהחלט.

הסכנות בהתחייבות ללא כיסוי....

לחיות באשליה

13. קהלת פרק ה פסוק ג - ד

(ג) כְּאֲשֶׁר תִּדְרַךְ לְאֵלֶיקִים אֶל תִּאָּחַר לְשַׁלְּמוֹ כִּי אֵין חֶפֶץ בְּכִסְיִים אֶת אֲשֶׁר תִּדְרַךְ שְׁלֹם: (ד) טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדְרַךְ מִשְׁתַּדּוֹר וְלֹא תִשְׁלֹם:

14. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף ט עמוד א

דתניא: טוב אשר לא תדור וגו' - טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר, דברי ר' מאיר; רבי יהודה אומר: טוב מזה ומזה נודר ומשלם!

15. הר"ן מסכת נדרים דף ט עמוד א

ר' יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם - ודריש להו לקראי הכי את אשר תדור שלם וזו היא מדה משובחת אבל טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ואי תימא פשיטא ה"ק לא תהא סבור שבשעת נדריך אתה מוסיף זכות ואח"כ אם שכחת או נאנסת לא הפסדת את שכרך שאינו כן שאין השכר בשעת הנדר אלא בשעת התשלומים כך נראית שיטה זאת בעיני.

ופי' שם). כאשר ה' הורה להם לצאת ממקום החניה, הוא נתקין שישיגו מטרה, והנהגתו המחנכת של ה' תָּרָה להם מקום חדש לחניה המסוגל להשגת אותו תכלית. כל המסע היה בו משום התקדמות; המסע היה תכלית המוצא, וכך היו כל "מוצאיהם למסעיהם". היפוכו של דבר בעיני העם. בכל מקום ששהו בו לא היו מרוצים. כשהגיעה השעה לצאת מן המקום, היתה להם היציאה לתכלית; אחת היא להם לאן יסעו ובלבד שיצאו מן המקום ששהו בו עד כה. הם נסעו על מנת לצאת ממקומם, וכך היו כל "מסעיהם למוצאיהם".

24. משלי פרק כב פסוק כט

חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים: פ

25. שמות רבה (שנאן) פרשת וארא פרשה יא

חזית איש מהיר במלאכתו [לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים] (משלי כב). חזית איש מהיר במלאכתו - זה יוסף, דכתיב ביה: ויבא הביתה לעשות מלאכתו (בראשית לט)

26. מתוך עלון כמים חיים גליון 238

התורה באה ומלמדת אותנו דבר מופלא, שיוסף בכל מקום אליו מגיע מנסה למצות את כוחותיו עד כמה שבידו. אין הוא נתפס ליאוש. יוסף ודאי בכך שאם התגלגל הוא לבית הסוהר שלא כהוגן - בהכרח ייצא משם. ואף שלכאורה בצאתו מבית הסוהר סביר כי ישוב לעבודתו בבית פוטיפר, משתדל יוסף כמיטב יכולתו להטיב את מצבו עד כמה שבידו. יחד עם השלמתו עם מצבו לא ישב יוסף בחיבוק ידיים. מלא הוא אמונה כי מן השמים סובב הכל, אך יחד עם זה יוסף הוא "איש מצליח" - איש מצליח בצורה המקסימלית במקומו ומצבו. זה מה שאומר הכתוב "ואת כל אשר עשים שם הוא היה עשה" - כלומר העשיה המקסימלית ביחס ל"שם". נזהר יוסף שלא ליפול ליאוש, על אף שבפועל עשה עבודות בלא תכלית הקפיד לעשות כל מה שבידו בזריזות ובדרך הטובה ביותר. יוסף לא נלכד ברשת המציאות הכואבת, אלא הצליח להתעלות מעליה מתוך הכרה כי יש מנהיג ומסובב למציאות, כי יש דין ויש דיין.

27. רבינו יונה משלי פרק כב פסוק כט

(כט) חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים. בא לשבח מדת הזריזות, והיא המהירות במלאכתו. וביאור הענין, כאשר מוטלת עליו מלאכה לעשות, לא ישקוט האיש כי אם כלה הדבר לעשותו. והמהירות במלאכה - כוללת ההקדמה אליה, שלא יאחרנה ליום מחר, והתעסק בה בלא ביטול והפסק בעצלתים. ושבח בעליה ואמר כי לפני מלכים יתיצב, כי המלכים שואלים ודורשים על איש אשר כזה, והוא הראוי לפעלם ולעבודתם. בל יתיצב לפני חשכים. הם העניים,

התנהלות הווית לא נכונה

28. במדבר (פרשת פינחס) פרק כו פסוק סא

(סא) וַיִּמַת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבם אֵשׁ זָרָה לַפָּנִי ה':

29. דברי דוד ויקרא (פרשת שמיני) פרק י פסוק ב

רבים מתמיהים מה לנו לפשפש אחר עבירה שלהם והוא מפורש בפסוק בשביל אש זרה, ורבים מבקשים למצוא פתח לתרץ זה ולא נייח לי בכל מה שראיתי. והנלע"ד שכל התנאים שמדברים בזה היה קשה להם יתור בפסוק שאמר: ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם, א"כ בודאי מתו ול"ל אח"כ וימותו לפני ה'. וכן בפרשת אחרי מות שני בני אהרן אמר שנית: וימותו לפני ה', אלא ע"כ צ"ל שמלבד העבירה המפורשת בפסוק היתה בהם עבירה אחרת שלא היתה ידועה לבני אדם שנתחייבו עליה רק לה' לבדו ית'

30. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת אחרי מות סימן ו

א"ר לוי שחוצים היה הרבה והיו אומרים איזו אשה הוגנת לנו הרבה נשים עגונות היו יושבות וממתנות להם והם אומרים אחי אבינו מלך ואבינו כהן גדול אחי אמנו נשיא ואנו סגני כהונה איזה אשה הוגנת לנו,

16. אבן עזרא במדבר (פרשת מטות) פרק ל פסוק ב

(ב) ראשי המטות - לפי דעתי, שזאת הפרשה היתה אחר מלחמת מדין... והכתוב אמר, שבאו בני גד אל משה ואל אלעזר ואל נשיאי העדה ודברו דבריהם. ואחרי כן כתוב ויצו להם משה את אלעזר הכהן ואת יהושע בן נון ואת ראשי אבות המטות, הם נשיאי העדה הנזכרים. ובעבור שאמר משה לבני גד ולבני ראובן והיוצא מפיהם תעשו, על כן כתוב, וידבר משה אל ראשי המטות, ושם כתוב ככל היוצא מפיו יעשה.

17. במדבר (פרשת מטות) פרק לב פסוק א - כג

ומקנה רב ה'יה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: ... (ה) ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן: (ו) ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחכים יבאו למלחמה ואתם תשבנו פה: (ז) וקמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם ה': (ח) פה עשו אבתיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ: ... (י) והנה קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף ה' אל ישראל: ... (יז) ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו: (יז) ויאמרו ויגשו אליו ויאמרו לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנו אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישיבי הארץ: (יח) לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: (יט) כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה: פ (כ) ויאמר אליהם משה אם תעשו את הדבר הזה אם תחלצו לפני ה' למלחמה: (כא) ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני ה' עד הורישו את אביו מפניו: (כב) ונקבשה הארץ לפני ה' ואחר תשובו והייתם נקים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה' ...

18. העמק דבר במדבר (פרשת מטות) פרק לב פסוק ה

(ה) לעבדיך לאחזה. שאם לא היה ניתן עבר הירדן לבני ראובן ובני גד, היה מתחלק ארץ ישראל ל"ב חלקים, וכל שבט היה לו איזה חלק בעבר הירדן בשביל מרעה, והמה בקשו שתתחלק עבר הירדן אך להם, ואם כן אין להם לילך עתה עוד למלחמה:

19. במדבר (פרשת מטות) פרק לב פסוק כג - כד

(כג) ואם לא תעשו כן הנה חטאתם לה' וידעו חטאתכם אשר תמצא אתכם: (כד) בְּנוּ לָכֶם עָרִים לְטַפְכֶם וּגְדַרְתֶּם לְצִנְאָכֶם וְהֵיבֵאתֶם מִפְּיָכֶם תַּעֲשׂוּ: רש"י

והיצא מפיהם תעשו - לגבוה שקבלתם עליכם לעבור למלחמה עד כבוש וחלוק. שמשא לא בקש מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו, והם קבלו עליהם עד התנחל, הרי הוסיפו להתעכב שבע שחלוק, וכן עשו:

לחיות את המסע...

20. במדבר (פרשת מסעי) פרק לג פסוק א

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

21. בעל שם טוב במדבר פרשת מסעי אות א

שמעתי בשם אדוני אבי זקני זללה"ה כי כל המסעות היו מ"ב, והם אצל כל אדם מיום הולדו עד שובו אל עולמו, ולהבין זה כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע, ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה, וכמו שזכרנו בפסוק על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו (במדבר ט', י"ח)

22. במדבר (פרשת מסעי) פרק לג פסוק ב

(ב) ויכתב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם:

23. רש"י הירש במדבר (פרשת מסעי) פרק לג פסוק א

ודאי יש משמעות לשינוי בסדר המילים. בעיני ה' היו אלה "מוצאיהם למסעיהם", ואילו ישראל ראו בהם "מסעיהם למוצאיהם". המסע והחניה היו תמיד "על פי ה'" (לעיל ט, יז ואילך

31. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת אחרי מות סימן ו
מלמד שהיו משה ואהרן מהלכין תחלה נדב ואביהו מהלכין
אחריהם וכל ישראל אחריהן והיו אומרים מתי ימותו שני זקנים ואנו
נוהגים בשררה על הצבור תחתיהם,

32. תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף יד עמוד ב
תנו רבנן: ארבעה נכנסו בפרדס, ואלו הן: בן עזאי, ובן זומא, אחר,
ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש
טהור אל תאמרו מים מים! משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד
עיני. בן עזאי הציץ ומת.... בן זומא הציץ ונפג.... אחר קיצץ
בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום.

33. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק ו
תחלתו של ר' עקיבא. אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום.
פעם אחת היה עומד על פי הבאר אמר מי חקק אבן זו אמרו לו
המים שתדיר נופלים עליה בכל יום אמרו לו עקיבא אי אתה קורא
אבנים שחקו מים (איוב י"ד י"ט). מיד היה רבי עקיבא דן ק"ו

סיכום:

במקומות רבים גינו חז"ל את הנודר. כאשר אדם נודר מתוך רצון
לכפות את העתיד על ההווה התוצאה היא שהוא אינו חי את ההווה
ומתוסכל מכך שהעתיד אינו. על האדם לחיות את ההווה מתוך
התבוננות והתקדמות מדודה ומאוזנת אל העתיד. השקפה זו
מצילה את האדם מלטבוע בעולם של אשליות ולשמוח במקום בו
הוא נמצא.

התורה מונה את מסעות בני"י כדי להורות שלכל מסע יש משמעות
ואל לנו לברוח מהמסע אלא לחוות אותו, להבנות ממנו ומתוך כך
להמשיך למסע הבא.
שבת שלום!!

